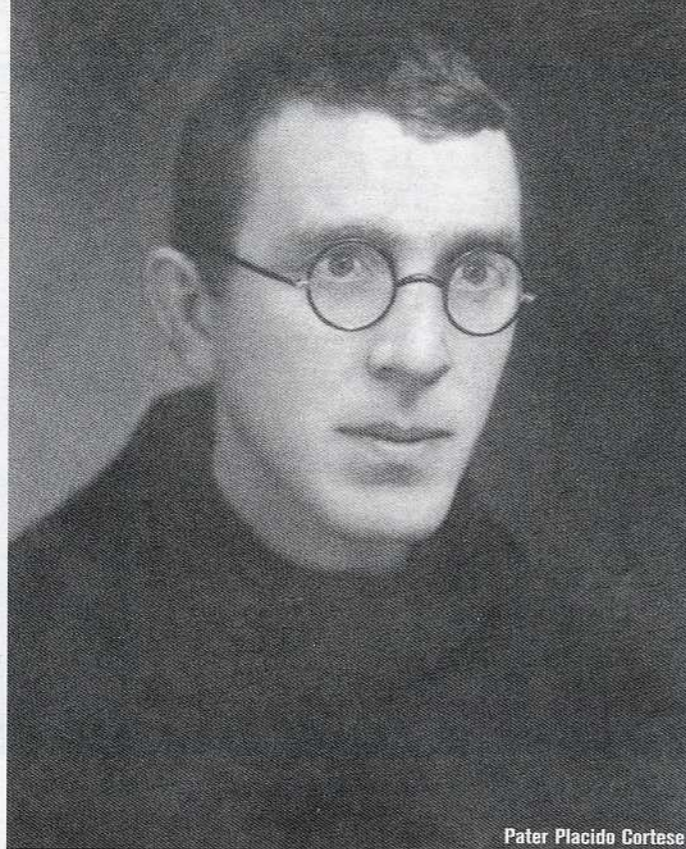

P. Placido Cortese je eden izmed "mučencev 20. stoletja": plemenit človekoljub, ki se je iz ljubezni do Boga odločil za dejavno ljubezen do bližnjega v stiski in je umrl leta 1944 kot žrtev nacizma, ko je bil star 37 let. Med vojno je nesebično pomagal taboriščnikom, številnim beguncem in skrivačem ter pri tem dobesedno izgovarjal. Ko so ga Nemci aretirali, so ga strahovito mučili. Izginil je v tržaški Rižarni.

Pater Placido Cortese

Plemeniti pater

Rodil se je 7. marca 1907 v mestecu Cres na istoimenskem otoku. Pri krstu so mu dali ime Nicolo. Slovenci, ki so ga med vojno spoznali v Padovi, so ga večinoma imeli za Hrvatata, čeprav je bil iz stare italijanske družine. Obiskoval je zasebno hrvaško Ciril-Methodovo osnovno šolo, tako da je govoril tudi hrvaško. S 13. letom je odšel v malo semenišče minoritov v kraju Camposampiero pri Padovi. Stopil je med sinove Asiškega ubožca, izbral redovniško ime Placido, nadaljeval s študijem v Rimu in bil tam junija 1930 posvečen v duhovnika. Služboval je v Padovi in Milanu, nato do konca spet v Padovi. Odlikoval se je kot spovednik, duhovni voditelj in verski časnikar. V letih 1937—1943 je bil uspešen urednik mesečnika *Il Messaggero di S. Antonio* in njegovih otroških prilog. Tiskarno je povsem posodobil in naklado *Messaggera* dvignil najprej na 300.000, nato pa na več kot 800.000 izvodov.

Rešil je veliko življenj

V okviru represivnih ukrepov so fašistične oblasti v padovanskem

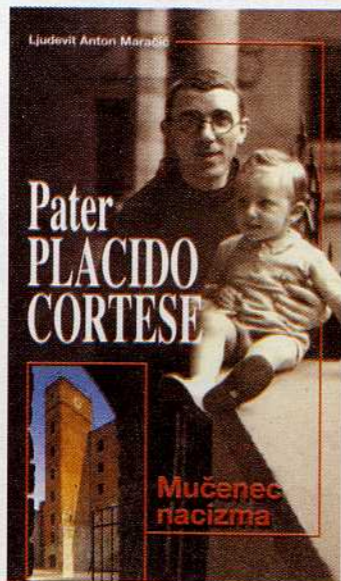
predmestju Chiesanuova junija 1942 uredile eno izmed svojih koncentracijskih taborišč, v katerem se je do kapitulacije Italije zvrstilo kakih 10.000 internirancev, večinoma iz t. i. Ljubljanske pokrajine. Skupina študentk medicine iz Slovenije, ki so študirale na medicinski fakulteti v Padovi, med njimi Marija Slapšak, Majda Mazovec in Marija Ujčić, je pridobila p. Corteseja, da je začel v taborišču obiskovati njihove svojce in znanke. Skrivaj je v taborišče nosil pošto in denar, organiziral je dobavo hrane, obleke, knjige in seveda dajal duhovno tolažbo. Veliko življenj je tako rešil. Nekateri predstojniki niso bili zadovoljni, da se je ukvarjal s takšnimi posli, apostolski nuncij pa mu je uradno naročil, naj se zanima za interniranje.

P. Cortese je sodeloval z vojaškim kuratom v taborišču, frančiškanskim patrom Anastazijem Kocjančičem in s frančiškonom p. Fortunatom Zormanom, ki mu je ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman priskrbel dovoljenje italijanskih oblasti, da nekajkrat obišče Chiesanuovo. Po-

moč za interniranje so prejeli iz več virov, tudi iz Trsta prek duhovnika dr. Jakoba Ukmarja in lazaris-tov. P. Cortese je prejel pomoč tudi iz škofije v Gorici in iz Škofijske dobrodelne pisarne v Ljubljani.

Zahvala dr. Gregorija Rožmana

Frančiškan p. Fortunat Zorman, ki je sodeloval s p. Placidom v kon-

centracijskem taborišču v Padovi, je 27. marca 1943 ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana povabil, naj izrazi p. Placido hvaležnost Slovencev. Med drugim je zapisal: "Iz poročila je razvidno, da je delo, ki ga vrši p. Cortese, nadčloveško. Skoraj dobesedno lahko rečemo, da dela noč in dan za slovenske internirance. Dvomim, ako lahko kak Slovenec tekmuje z njim glede materialne pomoči najbolj zapuščenim. S svojim delom dokazuje, kako širokogrudna je prava krščanska ljubezen. In s kakšnim veseljem to dela. /.../ Potrebno je, da se mu pokaže vidno priznanje na kakršen koli način."

Ivo Jevnikar, novinar slovenskega programa italijanske televizije v Trstu, ki je doslej zelo veliko pripomogel, da se je obudil spomin na plemenitega p. Corteseja, po njegovih dognanjih večinoma povzemam

ta zapis, je v ljubljanskem partijskem arhivu odkril osnutek Rožmanovega zahvalnega pisma p. Corteseju. 31. maja 1943 mu je ljubljanski škof med drugim napisal naslednje: "Dobil sem v roke poročilo o dobrodelnem delovanju v taboriščih /.../, kjer se nahajajo povečini verniki iz ljubljanske škofije. Iz tega poročila blešči v žarki luči Vaše delo, tako polno nesebične ljubezni in ogromnih žrtev, da ne najdem besed, s katerimi bi Vam mogel izraziti svojo hvaležnost in odkritosrčno priznanje. Hvala Vam tisočera!"

Del obveščevalne mreže

Ko je Italija kapitulirala in so nastopili Nemci, je postal p. Cortese v samostanu sv. Antona Padovanskega in v tiskarni Messaggera človek, na katerega se je obračala množica skrivačev in prebežnikov. S številnimi sodelavci je pomagal internirancem, zavezniškimi vojnimi ujetnikom in drugim pregnancem, ki so iskali skrivališča in pot v svobodo. V okviru italijanskih odporniških skupin je sodeloval pri reševanju Judov. Vzdrževal

je stike med italijanskimi partizani in "Česko vladno vojsko", ki so jo Nemci kot nezanesljivo premestili v severno Italijo. Takoj po vojni so Angleži in Čehoslovaki Corteseja za njegovo pomoč vojakom, ki so bežali iz ujetništva in se skrivali, odlikovali.

Znašel se je tudi med sodelavci (nekomunistične) obveščevalne mreže, ki je bila povezana z Britanci in sta jo vodila slovenski polkovnik in ataše Vladimir Vauhnik ter hrvaški major jugoslovanske protiobveščevalne službe Ante Anič. Na čelu tržaške postojanke te mreže je bil časnikar Jože Golec, ki je bil najprej novinar v Mariboru, nekaj časa urednik *Slovenskega gospodarja*, nato pa se je pred Nemci umaknil v Trst, kjer je bil dopisnik *Slovenca*. Golec je aktivno sodeloval v obveščevalni mreži, imel tudi radiopostajo, po kateri je pošiljal poročila. Jeseni 1944 so Nemci mrežo razbili in Golca aretirali. Ubili so ga aprila 1945 v tržaški Rižarni.

Ko so Nemci jeseni 1944 razkrili organizacijo v Trstu, so v Padovi 8. oktobra aretirali tudi p. Placida Corteseja. Prepeljali so ga na sedež gestapa v Trst, kjer so ga zasliševali in kruto mučili, vendar ni izdal nikogar. Sotrpine v zaporu je spodbujal k molčečnosti, molitvi in zupanju v Boga. Novembra 1944 se je v koronejskih zaporih razširil glas, da je v bunkerju gestapa izdihnil.

Beatifikacijski postopek

Delovanje p. Placida Corteseja je bilo več desetletij skoraj nepoznano. Leta 1967 je v *Zborniku Svobodne Slovenije* v Argentini dr. Vojko Arko, ki je kot študent medicine v Padovi med vojno sodeloval s p. Placidom, objavil o njem krajši spominski zapis, v katerem je zapisal: "Več kot dvajset let po Cortesejevi smrti se mi zdi prav, da vsaj nekdo, ki je z njim sodeloval, zapiše nekaj besed v spomin na moža, ki je padel samo zaradi nas in ki prav gotovo ne bi nikdar zašel v mrežo tajnih služb, če ne bi vojna vihra zanesla Slovencev v mesto svetega Antona."

Beatifikacijski postopek je uradno začel upokojeni goriški nadškof p. Antonio Vitale Bommarco, ki je imel tudi obsirno kores-

S sodelavko Marijo Ujčić, študentko medicine v Padovi

pondenco med patrom Cortesejem in svojci, zlasti sestro Nino. Gradivo je izročil p. Apolloniu Tottoliju, ki deluje v minoritskem samostanu v Genovi. Tottoli je o mučencu p. Placido Corteseju napisal biografijo, pri pisanju pa mu je pomagal Ivo Jevnikar, saj je slovenska zgodba pomemben sestavni del medvojnega Cortesejeve zgodbe. Leta 2001 je tudi hrvaška minoritska provinca izdala knjigo *Heroji i mučenik Placido Cortese*, ki jo je po Tottolijevi knjigi napisal p. Ljudevit Anton Marčić. Leta 2003 smo dobili še slovenski prevod. Knjiži-

co je z naslovom *Mučenec nacizma pater Placido Cortese* izdala slovenska minoritska provinca sv. Jožefa. Tako se je p. Cortese vrnil med Italijane, Hrvate in Slovence.

Pričanje Mušiča in Gregorca

Postopek za beatifikacijo so začeli leta 2001 v Trstu. Posebno cerkveno sodišče je imelo 138 zasedanj, na katerih so zaslišali veliko prič. Med drugim slikarja Zorana Mušiča in ekonomista Iva Gregorca iz Ženeve, ki sta bila skupaj s p. Cortesejem zaprta v gestapovskem zaporu v Trstu in sta danes edini živi prič, ki sta Corteseja videli tik pred smrtjo. Ivo Gregorc je za komisijo o zadnjih mučeniških trenutkih p. Corteseja napisal naslednje: "Pater Cortese je strahotno izgledal, bil je pretepen, raztrgan, krvav po obrazu. Še danes pa vidim njegove iznakažene, sklenjene roke kot v molitvi. Prepoznala sva se, on pa me je hrabril, naj bom močan, zaupam v Boga in ne izdam nikogar. Slikar Zoran Mušič mi je pravil o vsakodnevem mučenju in stradanju p. Corteseja, da so mu lomili prste, kar sem tudi jaz videl, ko sva se srečala v Zimmerjevi predsobi. Mušič mi je tudi pripovedoval, da je vedno slišal, kako pater polglasno mo-

li, pretresen pa je bil nad voljo, trdnostjo in vero malega, slabotnega patra, ki ni klonil in ni nič izdal."

O mučenju p. Corteseja je med zbiranjem pričevanj leta 1995 Adele Lapanje povedala naslednje: "Glas, ki je iz te luknje prišel do nas, je bil slaboten, izmučen, izdajal je veliko trpljenje. Priznal je, da je vsak dan izpostavljen mučenju. Jasno je bilo, da je zelo preizkušen, brez dvoma na koncu z močmi. /.../ Teden dni pozneje sem, zopet zahvaljujoč se zaporniški tam-tam povezavi, izvedela, da je p. Cortese pravkar preminil zaradi mučenja, vendar pa jim ni uspelo, da bi iz njega izvlekli imena sodelavcev. /.../ Njegovo truplo je verjetno končalo v krematoriju Rižarne."

li, pretresen pa je bil nad voljo, trdnostjo in vero malega, slabotnega patra, ki ni klonil in ni nič izdal."

O mučenju p. Corteseja je med zbiranjem pričevanj leta 1995 Adele Lapanje povedala naslednje: "Glas, ki je iz te luknje prišel do nas, je bil slaboten, izmučen, izdajal je veliko trpljenje. Priznal je, da je vsak dan izpostavljen mučenju. Jasno je bilo, da je zelo preizkušen, brez dvoma na koncu z močmi. /.../ Teden dni pozneje sem, zopet zahvaljujoč se zaporniški tam-tam povezavi, izvedela, da je p. Cortese pravkar preminil zaradi mučenja, vendar pa jim ni uspelo, da bi iz njega izvlekli imena sodelavcev. /.../ Njegovo truplo je verjetno končalo v krematoriju Rižarne."

Za uradni dan smrti so razglasili 15. november 1944.

Spominski obred v Rižarni

Mušiča, Gregorca in vrsto drugih, ki so jih aretirali v okviru obveščevalne mreže, so odpeljali v nemška taborišča. Nekateri so tam umrli, Mušiču in Gregorcu pa je Dachau uspelo preživeti. Ko sta se po vojni vrnila v Slovenijo, je po njihju planila še Ozna. Mušič se je rešil suženjskega dela na Kočevskem in uspelo mu je pobegniti čez mejo. Gregorca so zaprli junija 1948 in ga sedem mesecev zasliševali o sodelovanju medvojnega Slovenskega rdečega križa z angleško obveščevalno službo. Čez nekaj mesecev so ga še enkrat aretirali in tokrat je bil eno leto na prisilnem delu na gradbišču v Strnišču. Kasneje je tudi on poiskal svobodo in preživetje zunaj slovenskih meja.

15. novembra 2003 je v Rižarni v Trstu potekal sklepni obred škofijskega dela beatifikacijskega postopka za blaženega p. Placida Corteseja. Slovesnosti so se udeležili italijanski, hrvaški in slovenski minoriti ter številni sodelavci pri postopku. Obred je potekal v vseh treh jezikih. Ob molitvi in branju odlomkov iz *Svetega pisma* ter z zborovsko pesmijo slovenskega moškega zbora iz Trsta je tržaški škof Eugenio Ravignani zapečatil obsežne zbrane spise, ti pa so nato odpotovali na kongregacijo za svetnike v Vatikan.

Ivo Žajdela